

INTRODUCTIE TOT DE MILITAIRE EN HOSPITAAL ORDE VAN ST.LAZARUS VAN JERUSALEM

Een deel van deze tekst wordt door de Kanselier voorgelezen tijdens de Vigilie-plechtigheid, daags voor de Ridderdag, als nieuwe leden worden opgenomen, en/of leden worden bevorderd in rang.

Historie

Over het tijdstip van oprichting van het oude Hospitaal van St. Jan te Jerusalem tast men in het duister, maar zeker is dat het in de 11de eeuw reeds lang bestond en in het Westen bekendheid genoot.

De christenen en moslims leefden in Het Heilige Land tolerant (*in verdraagzaamheid*) samen totdat de macht van het Kalifaat der Abassiden werd overgenomen door de Turkse Seldsjoeken, die (*toen deze*) in 1071 de stad Jerusalem innamen. Daarna ondervonden de christenen moeilijkheden die aanleiding vormden tot de Eerste Kruistocht. Toen de Kruisvaarders in 1099 Jerusalem bereikten troffen zij daar het Hospitaal van St. Jan, onder leiding van een zekere Frater Gerardus, aan.

In 1113 werd door Paus Paschalis II de Broederschap van het Hospitaal middels een Bul officieel erkend. Dit werd het begin van de Orde van St. Jan, die in later eeuwen zich zou voortzetten in de Soevereine Orde van Malta en in de verschillende Johannier Orden.

Rond 1100 begon Frater Gerardus de lepralijders in het hospitaal te isoleren van de overige verpleegden, in een apart hospitaal buiten de muren van Jerusalem. Deze Leprozerie werd het begin van de Orde van St. Lazarus, die in 1115 door diezelfde Paus Paschalis II werd erkend.

Toen Frater Gerardus in 1120 stierf werd hij als Grootmeester van de Orde van St. Jan opgevolgd door Raymond du Puy en als Grootmeester van de Orde van St. Lazarus door Boyant Roger.

De Orde van St. Lazarus telde aanvankelijk vele lepreuze leden van de andere Orden (die van de Tempel en die van St. Jan) onder haar leden, die om hygiënische redenen niet in hun oorspronkelijke omgeving konden verblijven. Deze ridders bleven militair actief, waardoor de Orde ook een Militair karakter kreeg.

In 1154 gaf koning Lodewijk VII van Frankrijk de Baronie van Boigny (bij Orléans) ten geschenke aan de Orde. Dit werd toen het hoofdkwartier van de Orde.

Daarnaast werden tot de 14de eeuw ook in Engeland, Schotland en andere delen van Frankrijk commanderijen gesticht. Door deze West-Europese bezittingen was de Orde in staat zich te handhaven, overigens net als de Orde van St. Jan, van de Tempel en de Duitse Orde, nadat zij uit Het Heilige Land waren verdreven.

Gedurende de volgende eeuwen leidde de Orde een wisselvallig bestaan, onder het patronaat van de Franse koningen.

Vanaf de 18de eeuw kreeg de Orde een oecumenisch karakter. Tevens liet zij sindsdien ook leden toe die niet tot de adel behoorden.

Daarmede is zij de eerste en tot dusver de enige oecumenische ridderlijke orde in de wereld.

Gedurende de Franse Revolutie werd de Orde in Frankrijk onderdrukt, maar zette zich voort in niet door Napoleon bezette landen, onder het Grootmeesterschap van de Comte de Provence, de latere koning van Frankrijk, Lodewijk de XVIII. en herstelde zich weer bij de Restauratie.

Onder Karel X echter verviel het patronaat der Orde onder de Franse koningen ten gevolge van constitutionele wijzigingen. Derhalve kwam de Orde in 1838 onder het Patronaat van de Grieks Orthodoxe Patriarchen van Antiochië, een situatie die tot 2004 behouden is gebleven.

In 1935 werd een Spaanse Bourbon, de Hertog van Sevilla, bereid gevonden het Grootmeesterschap van de Orde op zich te nemen. In verband met inactiviteit van de Grootmeester, besloot de Grand Magistère vervolgens de Duc de Nemours te benoemen als nieuwe Grootmeester in 1967. Deze werd opgevolgd door de hertog van Brissac.

De zoon van de in 1935 aangezochte Hertog van Sevilla weigerde echter als Grootmeester af te treden. Hierdoor ontstonden twee takken van de Orde, de zgn. Franse tak o.l.v. de Hertog van Brissac en de Spaanse tak o.l.v. de Hertog van Sevilla.

In 1986 werden deze twee takken onder inspiratie van de spirituele protector Hakim II, Grieks Orthodoxe Patriarch van Antiochië, door het Generaal Kapittel van beide Orde takken tijdens een Generaal Convent te Oxford, samengevoegd en werd Francois Cossé, Markies van Brissac, door beide takken tot de 48ste Grootmeester verkozen. Diens voorvader Roland de Cossé sneuvelde in 1248 onder Lodewijk de Heilige tijdens een kruistocht.

De Orde in Nederland

Van enige vroege activiteit van de Orde in Nederland is niets bekend, behalve dat Willem van Egmond in 1307 te Haarlem een klooster stichtte ter ere van de Heilige Maagd en St. Lazarus. Na controversen met de bisschop van Utrecht en door onvoldoende steun van de Grootmeester moest dit klooster in 1379 aan de Orde van St. Jan worden overgedragen.

In 1935 verkreeg de Nederlandse gezant te Madrid, M.W.R. van Vollenhoven, het Grootkruis van de Orde van St. Lazarus. Hij was met een Spaanse prinses gehuwd. In 1938 ontstond in Nederland een Grootprioraat en dit richtte toen een 'Balije van het Noorden in het Koninkrijk der Nederlanden' op, met het speciale doel Protestanten in de Orde op te nemen. Baljuw werd C.J.A. Begeer. Na een weinig gedocumenteerde periode werd in 1965 het Grootprioraat der Nederlanden tijdens een plechtige ceremonie op Kasteel Moersbergen 'Gereïnstalleerd' door de Grootadministrateur der Orde, de Hertog van Brissac, de vader van Francois de Cossé, Grootmeester.

Na de in het voorgaande beschreven periode waarin ook in Nederland twee takken van de Orde werkzaam waren (Het Grootprioraat als 'Franse' tak en een in 1973 opgerichte Grootbalije als 'Spaanse' tak) werden deze naar aanleiding van het Besluit van het eerder genoemde Generaal Convent te Oxford, in 1987 in Amsterdam samengevoegd.

Nadien heeft er helaas wederom een splitsing plaatsgevonden. Het Nederlandse Groot Prioraat behoort sindsdien tot de Franse tak van de Orde en deze staat nog steeds onder de bescherming van het Franse koninklijk huis en wordt vertegenwoordigd door HRH Prince Charles-Philippe d'Orléans. De huidige 50ste Grootmeester is HE Count Jan Dobrzensky z Dobrzensky.

De Geestelijke leiding van de Orde is in handen van HE Dominik Cardinal Duka, Chaplain General.

Activiteiten

Aanvankelijk, zowel in het Heilige Land als in Europa, hield de Orde zich bezig met ziekenverpleging, met name van leprozen. In later eeuwen verschoof het accent naar een meer militair karakter. Vooral in de 17e eeuw was de Orde maritiem actief aan de zijde van de Franse koningen.

Na haar revitalisatie werd de Orde in de 20e eeuw uitgebouwd tot een omvangrijke organisatie voor hulpverlening, vooral op het gebied van de leprabestrijding, maar ook op het gebied van ouderenzorg, ziekenzorg, ambulancediensten, hulpverlening bij rampen en wat haar land verder te doen vond.

Het Grootprioraat der Nederlanden richtte zich van oudsher voornamelijk op leprabestrijding in zuidoost Azië.

Inmiddels hebben er projecten in India, Afrika en landelijke projecten als de Bijbus in Wassenaar gestalte gekregen. Het meest recent (sinds 2015) is een groot project op het eiland Flores in Indonesië, wetenschappelijk ondersteund vanuit de Erasmus universiteit en de universiteit van Djakarta, en met steun van de Indonesische regering, de lokale autoriteiten en de bisschop van Ende. Het gaat daarbij om drinkwater- en sanitaire voorzieningen, hygiëne educatie van inmiddels 10 dorpen en 12 scholen, waarbij er ook op landbouwgebied ontwikkelingen gaande zijn. De bedoeling is het project de komende jaren met ondersteuning verder uit te breiden naar nog 10 dorpen in het Ende district en 35 dorpen in het Ngada district de komende 5 jaar.

Spiritueel karakter

Het zal aanstonds duidelijk zijn dat een ridderlijke orde als die van St. Lazarus niet uitsluitend een charitatieve organisatie kan zijn. Daartoe zou een veel simpelere opzet voldoende zijn. Een ander oogmerk is dan ook de leden bewust te doen zijn van het feit dat zij zich door een gelofte hebben gebonden aan de Orde en dat dat consequenties heeft voor hun levenshouding. Hoewel de Orde een ieder vrijlaat hieraan op eigen wijze inhoud te geven, is hier toch geen sprake van volledige vrijblijvendheid.

De Orde is uiterst terughoudend met het aanspreken van haar leden op deze persoonlijke zaken en is allerm minst een bolwerk van vormen van ethiek dat velen niet meer aanspreekt, maar zij tracht door haar ceremonieën bij te dragen aan de bewustwording van de consequenties van een christelijke moraal en levensinstelling. Het is om die reden dat niet slechts het geven van bedragen in geld, maar ook de beleving van christelijke broederschap een essentieel onderdeel van de activiteiten der Orde is.

De Orde vraagt van haar aankomende leden dat zij gedoopt zijn binnen een van de christelijke kerken.

Organisatie

De Orde wordt geleid door de Grootmeester, bijgestaan door de Grand Magistère, en is verdeeld in nationale jurisdicties over de gehele wereld. Iedere twee à drie jaar is er een internationale ordebijeenkomst o.l.v. de Grootmeester, telkens in een ander land.

Het Grootprioraat der Nederlanden wordt geleid door een Grootprior, bijgestaan door de overige leden van het Kapittel (Bestuur). Het Grootprioraat heeft de juridische vorm aangenomen van een vereniging naar Nederlands recht en is als zodanig geregistreerd bij de Kamer van Koophandel te Venlo, onder de naam Nederlandse Vereniging van de Leden van de Ordre Militaire et Hospitalier de Saint Lazare de Jérusalem.

Het Ordeteken, het groene Maltezer Kruis met een dunne witte rand, is als zodanig geregistreerd en beschermd bij het Nederlandse en Benelux bureau der merken.

De leden van het Nederlands Grootprioraat zijn, evenals elders, verdeeld in rangen volgens het systeem van een ridderlijke orde. Die rangen zijn: Brother/Sister, Serving Brother/Serving Sister, Ridder/Dame, Ridder/Dame Commandeur en Ridder/Dame Grootkruis. Bij toetreding tot de Orde begint men doorgaans in de rang van Brother/Sister.

De Orde staat open voor mannen en vrouwen.

Tijdens de officiële bijeenkomsten wordt formele avondkleding (rokkostuum) of het uniform van de Orde gedragen. Daaroverheen wordt in de kerk en bij sommige andere gelegenheden de mantel der Orde gedragen. De mantel der liefde, maar ook die van gelijkheid en Broederschap.

Literatuur:

Orders of Knighthood and of Merit: The pontifical, religious and secularised Catholic-founded Orders, and their relationship to the Apostolic See. Hoofdstuk 10 Peter Bander van Duren. Uitg. Colin Smythe, Gerrards Cross, 1995 ISBN 0-86140-371-1

Armorial de L'Ordre Militaire et Hospitalier de Saint Lazare de Jerusalem
Published by H.A. van den Akker, Akkerprint BV Delft, NL, 1983
ISBN 90 70946 017

The Insigna and Decorations of the Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem
Stuart G. Morris of Balgonie, 1986
Culross the Printers, Coupar Angus, Scotland
ISBN 09511467 OX

Les Ordres Religieux et Militaires en Orléans Philippe Jourdain, 1995•
Edition Jean- Michel Carnier
28000 Chartres, France

The Book of Orders and Decorations
Valav Mericka, 1975
Hamlym, London
ISBN 0600 367312

The Sword and the Green Cross
The saga of Knights of Saint Lazarus from the Crusades tot the 21st Century
Max J. Ellul (2011)
ISBN: 978-1456-7141-92 (e)

Book of Ceremonies of The Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem
Chev. Dr. M.J.H.M. Herpers, GCLJ, CMLJ, Grand Marshall Emeritus, 2015
Text in English and French.
ISBN 978-90-824304-0-0

Geloven verplicht
Een elite – onderzoek naar ridderlijke orden in het Koninkrijk der Nederlanden (1965 – 2015)
Proefschrift.
Dr. Thomas Johan Versélewel de Witt Hamer (2017)
ISBN: 978-90-825279-0-2

Z. Exc. Chev. Dr. M.J.H.M. Herpers, GCLJ, GOMLJ, MD, Ph.D
Maarschalk
Grand Marshall Em.